

Centrum Veilig en Gezond Uitgaan

**Alcohol
en agressie**

Uitgaansgebieden vormen een belangrijke spil in het sociale en economische leven in een dorp of stad. Meestal kan men zonder problemen van de gastvrijheid in de horeca genieten. Maar soms verpesten geweld en agressie de sfeer. Wat is precies de invloed van alcohol op het ontstaan van uitgaansagressie? Dat is een vraag die beleidsmakers en andere betrokkenen steeds vaker bezighoudt. Deze infosheet gaat hierop in en bevat tevens een overzicht van hulpmiddelen en voorbeelden voor de aanpak van uitgaansagressie.

Hoe groot is het **probleem**?

Wat is bekend over alcoholgerelateerde agressie-incidenten?

Alcoholgebruik hangt samen met agressie, overlast, ordeverstoring, anti-sociaal gedrag en geweld. De relatie tussen drugs en agressie is minder hard aangetoond. Vooral de combinatie van stimulerende drugs met alcohol blijkt van invloed. Verschillende **onderzoeken** laten zien dat een meerderheid van daders van uitgaansgeweld onder invloed was van alcohol. De cijfers variëren van 52 tot 86 procent. Een kleinere groep (14 procent) gebruikte daarbij ook drugs. Bij 10 procent van het **letsel** waarmee jongeren op de spoedeisende hulp van een ziekenhuis terechtkomen, is alcohol in het spel. Jaarlijks gaat het om 24.000 gevallen. De medische kosten van ongevallen en letsel in de groep 10- tot 24-jarigen waarbij alcohol in het spel is, worden geraamd op **31 miljoen euro**. Bij delicten en overtredingen vindt op dit moment niet systematisch registratie plaats van alcohol- en drugsgebruik. De minister van Veiligheid en Justitie is **voornemens** om deze registratie in te voeren bij geweldsincidenten, zodat geweldplegers die onder invloed zijn van alcohol of drugs zwaardere straffen opgelegd kunnen krijgen.

Interactie tussen alcohol, persoon en omgeving verklaart agressie

Hoewel er een duidelijk verband bestaat tussen alcohol en agressie, leidt het drinken van alcohol niet automatisch tot agressie. Agressie ontstaat door een combinatie van factoren. Zo spelen, naast alcohol, de gemoedstoestand van de persoon en diens persoonlijkheid een rol. Ook de omgeving waarin de persoon verkeert, is van invloed. Deze drie factoren voor het ontstaan van uitgaansgeweld zijn hierna uitgewerkt.

1. Invloed van alcohol

Alcohol vermindert de werking van belangrijke functies in de hersenen. Dat heeft direct invloed op het gedrag van de drinker:

- Het is voor de drinker moeilijker zijn impulsen te beheersen. Hij heeft minder remmingen.
- De drinker kan sociale situaties minder goed beoordelen, waardoor gedrag van anderen sneller verkeerd uitgelegd wordt.
- De drinker overschat zichzelf en is daardoor eerder geneigd agressief te reageren.
- De drinker is meer gericht op het moment zelf en denkt minder aan de gevolgen op lange termijn. Ook maakt hij minder goede inschattingen van risico's.

Het wegvallen van remmingen, het meer in het hier en nu zijn en het denken dat je meer kan, is tot op zekere hoogte een aantrekkelijke uitwerking en de reden voor veel mensen om af en toe alcohol te drinken. Alcohol wordt niet voor niets een sociaal smeermiddel genoemd.

Over het algemeen neemt de kans op agressief gedrag toe naarmate men meer drinkt. Ook lijkt de ernst van de delicten toe te nemen naarmate er meer gedronken wordt.

2. Invloed van persoon

Persoonsgebonden risicofactoren die een rol spelen bij alcoholgerelateerde incidenten:

- Bij alcoholmisbruik en bij agressief gedrag speelt genetische gevoeligheid een grote rol. Zware drinkers zijn vaak betrokken bij alcoholgerelateerde incidenten.
- Ook sekse, leeftijd en hormonale ontwikkeling zijn van invloed. Mannen zijn vaker betrokken bij agressie en geweld dan vrouwen. Zij zijn in hun adolescentie extra gevoelig voor agressie door een hoog testosterongehalte. Bovendien zijn de hersenen pas rond het 25e levensjaar volgroeid. Daardoor zijn jongeren impulsiever en hebben zij vooral oog voor de korte termijn. Dat resulteert in het nemen van meer risico's.
- Bepaalde persoonlijkheidskenmerken en –stoornissen, zoals een hoge impulsiviteit en ADHD, kunnen zorgen voor een toename in agressief gedrag.
- Jongeren die de verwachting hebben agressiever te worden door drank, vertonen daadwerkelijk meer agressief gedrag. Over het algemeen denken adolescenten dat bier en sterke drank meer agressie opwekken dan wijn.
- Tot slot speelt de sociale klasse een rol bij het verklaren van agressie onder invloed. Vooral mannen met fysieke beroepen zijn eerder geneigd tot alcoholgerelateerd geweld.

3. Invloed van sociale en fysieke omgeving

De volgende omgevingsfactoren die veelvuldig voorkomen in uitgaanscentra, spelen een rol bij het ontstaan van agressie:

- Uitgaan is voor veel jongeren een tijd van ontlading. Ze hebben het gevoel dat ze minder verantwoording hoeven af te leggen dan in het dagelijks leven. Naarmate jongeren meer alcohol drinken, neemt het vrijheidsgevoel toe.
- Geweldsincidenten vinden vaak plaats in groepsverband. In een groep voelen mensen zich anoniemer en minder verantwoordelijk voor hun eigen gedrag. Daardoor nemen zij makkelijker risico's.
- Confrontaties of ontmoetingen tussen verschillende groepen mannen die elkaar niet kennen, maken de kans op geweld groter.
- Machogedrag kan zorgen voor een toename van agressief gedrag. Onderzoek wijst uit dat mannen rivaliteit om vrouwen als belangrijkste risicofactor zien voor agressie in de uitgaansomgeving.
- Het ontbreken van toezicht en gebrek aan handhaving zorgt voor meer alcoholgerelateerde incidenten. Zonder (sociale) controle schatten mensen het risico om gezien, herkend, gestoord of betrappt te worden, lager in.
- Hoge temperatuur, drukte, harde muziek en weinig bewegingsruimte doen de kans op agressie toenemen.

Drugs en agressie

Drugs spelen een minder grote rol bij het ontstaan van agressie dan alcohol. In de **infosheet Ontremd en overmoedig** is onder andere aandacht voor de relatie tussen drugsgebruik en agressief gedrag. Ook wordt duidelijk wat er bekend is over de relatie tussen het gecombineerd gebruik van drank en drugs (combigebruik) en agressie. Daarnaast staat een aantal mogelijke interventies beschreven die betrokken partijen kunnen inzetten.

Agressie in uitgaanssettings

Vormen van uitgaansagressie

Er zijn verschillende vormen van agressie die in uitgaanssettings vaak aan alcohol gerelateerd zijn:

- Vernieling en vandalisme.
- Aantasting van de openbare orde, onder meer in de vorm van geluidsoverlast en wildplassen.
- Verbaal geweld, intimidatie, bedreiging en mishandeling.
- Geweld tegen de politie en andere professionals met een publieke taak en tegen horecapersoneel.

Profielen van daders van uitgaansgeweld

Globaal zijn er drie dadergroepen te onderscheiden. De eerste en grootste groep is het doorsnee uitgaanspubliek dat onder invloed is van alcohol en (nog) niet bekend met de risico's en regels in het uitgaansleven. Dat kan voor spanningen en conflicten zorgen. Daarnaast kan er sprake zijn van intentioneel geweld, geweld dat gepland is. Denk bijvoorbeeld aan rivaliserende groepen die eerst alcohol drinken om elkaar daarna te treffen voor een gewelddadige confrontatie. Tot slot zijn er gevaarlijke individuen die, onder invloed van alcohol en drugs, extreem en oncontroleerbaar geweld gebruiken. Uit onderzoek blijkt dat ongeveer 60 procent van het uitgaansgeweld impulsief ontstaat.

Van de daders is 80 tot 90 procent man, al neemt het aandeel van vrouwen sterk toe. De grootste groep (70 procent) is tussen de 12 en 25 jaar oud. 90 procent van het uitgaansgeweld vindt in groepsverband plaats (door twee of meer personen). Overigens zijn ook de slachtoffers van uitgaansgeweld dikwijls onder invloed.

Locaties van uitgaansagressie

Het grootste deel van het uitgaansgeweld vindt plaats op straat. In de horecaondernemingen is de sociale controle groter en kan bij dreigende agressie eerder worden ingegrepen. Niet alleen in uitgaansgebieden is er sprake van vandalisme, agressie en overlast, maar ook onderweg naar huis. De zogenaamde slooproutes.

Er is een duidelijk verband tussen alcohol en agressie

Aanpakken van alcoholgerelateerde agressie

Integraal beleid

In uitgaansgebieden zou de preventie en aanpak van agressie hand in hand moeten gaan met alcohol- (en drugs)beleid. **Samenwerking** tussen **partijen** als horeca, veiligheids- en gezondheidsprofessionals is dan ook onontbeerlijk. Evenals een aanpak op basis van een risico-analyse die preventieve maatregelen, handhaving en repressie combineert.

Hulpmiddelen en voorbeelden

Risicoanalyse

- **Scanner Uitgaan, alcohol en drugs** - probleemanalyse van alcohol- en drugsgebruik in het uitgaanscircuit.
- Analyse instrumenten vanuit de **Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan (KVU)**.

Preventie

- **Bar Veilig** – voorkomen van agressie in de horeca: **Utrecht**.
- Gedragsregels in horeca en voor uitgaansgebieden: **Eindhoven, Zandvoort, Koninklijke Horeca Nederland**.
- Horecapreventieteam: extra toezicht in en om uitgaansgebied en hulpverleningstraject voor notoire overlastgevers: **Doetinchem**.
- Alcoholmatigingsbeleid in uitgaansgebieden met aandacht voor sluitingstijden, training van horecapersoneel, vergunningen-beleid, huisregels: vaak als onderdeel een **lokaal alcohol-matigingsproject** of de **KVU**. Dit vergt afstemming met het bestaande horecabeleid.

Repressie

- **Halt afdoening alcohol: Boete of Kanskaart** (alleen bij verstoring van de openbare orde).
- **Dadergerichte Aanpak Geweld**: een persoonsgerichte aanpak van geweldplegers waarbij, naast agressief gedrag, ook naar eventueel alcoholmisbruik en verslavingsproblematiek wordt gekeken:

Arbeidsomstandigheden en agressie

Werkgevers - en dus ook horecaondernemers - zijn verplicht om personeel te beschermen tegen agressie op het werk. Zowel tegen agressie door het eigen personeel (interne agressie) als door klanten (externe agressie). De Arbeidsinspectie en de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA) controleren of horecaondernemers genoeg doen tegen agressie en geweld. Tot februari 2012 bezoeken deze instanties 1.150 horecabedrijven met dit doel. Op de website www.weethoehetzit.nl en www.barveilig.nl kunnen horecaondernemers informatie inwinnen over het voorkomen van agressie.

Gouda, Tilburg en Almere.

- Lik-op-stuk: politie en Halt verwijzen overlast- en geweldplegers na aanhouding of bekeuring door naar verslavingszorg: **Haarlem**.

Handhaving

- Systeem: toezichhouders treden sussend op bij agressie en controleren eventueel op alcoholmisbruik: **Renesse, Hilversum en Oosterhout**.
- Verschillende gemeenten werken samen met een particulier beveiligingsbedrijf om de rust in het uitgaansgebied te bewaren: **Katwijk**.
- Aanpakken van een horecagelegenheid bij geweld of het niet naleven van de Drank- en Horecawet door bijvoorbeeld het verplicht opstellen van een veiligheidsplan, vervroegde sluitingstijd of sluiting: **Eindhoven**.
- Projecten gericht op slooproutes: **Haarlem** en **Twente**.

Meer informatie

Heeft u vragen of advies nodig over het onderwerp alcohol en agressie? Neem dan contact op met onze helpdesk. Kijk op de website van het Centrum Veilig en Gezond Uitgaan (**dossier Uitgaansgeweld**) en het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (**dossier Uitgaansgeweld** en het **Steunpunt uitgaansgeweld**).

Colofon

Het Centrum Veilig en Gezond Uitgaan (CVGU) is een samenwerkingsverband tussen het Trimbos-instituut en het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). Doel van deze samenwerking is om lokale beleidsmakers en -uitvoerders te ondersteunen om uitgaansproblemen, zowel vanuit veiligheids- als gezondheidsperspectief, aan te pakken. Het CVGU wordt gefinancierd door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het ministerie van Veiligheid en Justitie.

UITGAVE: Centrum Veilig en Gezond Uitgaan. Uitgaan moet voor iedereen leuk en gezellig blijven. Dat organiseer je het beste samen!

TEKST: Marjolijn van Hest, Floris Faes – CCV, Aukje Sannen – Trimbos-instituut

RESEARCH EN BASISSTEKST: Nina van Bunningen, Ninette van Hasselt – Trimbos-instituut

ADVIES: Leden van de **Expertgroep Uitgaansgeweld**, Martijn Planken - GGD Regio Nijmegen, Maarten van Rossum – Trimbos-instituut

EINDREDACTIE: Tekstbureau Alfa – Amsterdam. **ONTWERP & VORMGEVING:** Vorm Vijf en Judith Hagendijk - CCV. **DRUK:** Eerste druk, mei 2011.

CONTACT: info@veiligengezonduitgaan.nl, (030) 295 94 90, www.veiligengezonduitgaan.nl. **COPYRIGHT:** Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt, in enige vorm op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van de coördinator van het Centrum Veilig en Gezond Uitgaan. **PAPIER OF ONLINE:** Leest u de papieren versie van deze infosheet? In de online versie staan links naar voorbeelden en handige documenten. Deze links staan in de papieren versie als vetgedrukte tekst weergegeven.